

Sygn. akt I ACa 617/12

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wiesława Kaźmierska
Sędziowie:	SA Eugeniusz Skotarczak
Protokolant:	SA Agnieszka Sołtyka (spr.) sekr.sądowy Justyn Kotlicka

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2014 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa E. B. i A. N.

przeciwko M. J.

o zachówek

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 17 lipca 2012 r., sygn. akt I C 989/10

p o s t a n a w i a:

I. uchylić zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym i drugim, umarzając w tym zakresie postępowanie,

II. uchylić zaskarżony wyrok w punkcie szóstym i siódmym, odstępując od obciążania powódek kosztami postępowania.

Agnieszka Sołtyka Wiesława Kaźmierska Eugeniusz Skotarczak

Sygn. akt I ACa 617/12

UZASADNIENIE

Powódka E. B. domagała się zasądzenia od pozwanego M. J. kwoty 200.000 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu tytułem zachowku należnego jej po zmarłym w dn. (...) ojcu B. J., wskazując, że należy do ustawowego kręgu spadkobierców. Nadto w jej ocenie wartość masy spadkowej wynosi co najmniej 800.000 zł, z czego ¼ stanowi kwota dochodzona pozwem. Do kręgu spadkobierców ustawowych należy również siostra powódki A. N..

Pozwany M. J. wniósł o oddalenie powództwa ponad kwotę 60.000 zł oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany naprowadził, iż jest jedynym spadkobiercą testamentowym zmarłego B. J.. Według pozwanego w skład masy spadkowej weszła jedynie nieruchomość przy ul. (...) w S., a wartość niniejszej nieruchomości wynosi 80.000 zł .

Powódka A. N. domagała się zasądzenia od pozwanego kwoty 200.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zachowku należnego jej po zmarłym w dn. (...) ojcze B. J..

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2012 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od pozwanego M. J. na rzecz powódki E. B. kwotę 104.767,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 lipca 2012r do dnia zapłaty (pkt I); zasądził od pozwanego M. J. na rzecz powódki A. N. kwotę 104.767,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 lipca 2012r do dnia zapłaty (pkt II); oddalił powództwo E. B. w pozostałej części (pkt III); oddalił powództwo A. N. w pozostałej części (pkt IV); zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu (pkt V); nakazał ściągnąć z zasądzonych na rzecz powódki E. B. roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 5.413zł 04 gr tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt VI); nakazał ściągnąć z zasądzonych na rzecz powódki A. N. roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 5.413zł 04 gr tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt VII); odstąpił od obciążania pozwanego nieuiszczonymi kosztami sądowymi (pkt VIII).

Sąd Okręgowy wydał wyrok tej treści po dokonaniu ustaleń faktycznych, z których wynikało, że E. B. z domu J. i A. N., są córkami zmarłego w dniu (...) B. J.. M. J. jest ojcem zmarłego B. J., natomiast siostrą zmarłego B. J. jest W. A. z domu J..

Sąd Rejonowy Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie postanowieniem z dnia 05.07.2010r. wydanym w sprawie o sygn. akt II Ns 715/10 z wniosku W. A. przy udziale M. J., E. B. z domu J. i A. N. o stwierdzenie nabycia spadku orzekł, iż: I. po H. J. zmarłej z dn. (...) w S. na podstawie z ustawy spadek odziedziczyli: córka W. J. i syn B. J. każde w udziale po 1/2 . II. Spadek po B. J. zmarłym w dn. (...) w S. na podstawie testamentu notarialnego z dn. 22.11.1989r. otwartego i ogłoszonego w dniu 05.07.2010r. nabył wprost w całości ojciec M. J..

Sąd Okręgowy ustalił, że w skład masy spadkowej po zmarłym B. J. weszła nieruchomość położona w S. przy ul. (...) o urządzonej księdze wieczystej KW nr (...) , w postaci mieszkania w tzw. szeregowcu o wartości rynkowej na dzień 01.06.2011r. 412.700 zł wraz z wyposażeniem o wartości 6.369 zł.

Sąd podał, że relacje pomiędzy spadkodawcą B. J. i córkami E. B. oraz A. N., nie były bliskie, gdyż ostatni kontakt osobisty pomiędzy spadkodawcą a córkami miał miejsce ok. 2003r. Spadkodawca nie zapraszał córek do siebie do S. i nie życzył sobie, aby go odwiedzały, nie poznał rodzin córek. E. B. i A. N. o życiu i stanie majątkowym ojca otrzymywały informacje wyłącznie od niego i nie weryfikowały ich osobiście lub u rodziny czy kręgu innych osób bliskich dla B. J., nie odwiedzały ojca, nie utrzymywały z nim żadnego kontaktu.

Sąd ustalił także, że na prywatne zlecenie M. J., rzeczoznawca majątkowy M. M. sporządziła operat szacunkowy z dn. 02.06.2010r. nr (...) w którym nieruchomość przy ul. (...) w S. wyceniła na kwotę 337.000 zł. Jednocześnie pozwany M. J. nie zamieszkuje przy u. (...) w S., nigdy tam nie zamieszkiwał, ma własne mieszkanie przy ul. (...) w S., utrzymuje się z emerytury, która wynosi 1100zł.

Na podstawie powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że powództwo obu powódek, choć słuszne co do zasady, podlegało uwzględnieniu jedynie w części.

Sąd wskazał, że obie powódki po śmierci swojego ojca B. J. wystąpiły do spadkobiercy testamentowego pozwanego M. J. o zapłatę zachowku. Podał Sąd, że żądanie z którym wystąpiły powódki o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku zasądza się z treści przepisu art. 991 k.c. W ocenie Sądu bezspornym było w niniejszej sprawie, iż obie powódki jako córki spadkodawcy B. J., przy braku małżonka, jako jedyne zstępne niewątpliwie w przypadku

dziedziczenia ustawowego zostałyby powołane do całości spadku. W związku z tym Sąd uznał, iż co do zasady roszczenie obu powódek okazało się słuszne.

W ocenie Sądu, na gruncie niniejszej sprawy w przypadku powołania spadkobierców zmarłego B. J. z ustawy, każdej z powódek jako zstępnym spadkodawcy (tj. córkom) przypadłby udział po $\frac{1}{2}$, z którego połowa wynosi $\frac{1}{4}$, co stanowi zgodnie z art. 991 § 1 k.c. tzw. ułamkową podstawę zachowku. Kolejno podał Sąd, że w myśl art. 993 k.c. i art. 995 k.c. ustaleniu ulega wartość spadku według cen z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku, a podstawę ustalenia wartości spadku stanowią poszczególne składniki masy spadkowej. W ocenie Sądu strona powodowa wykazała, iż w skład spadku po B. J. weszła jedynie nieruchomości przy ul. (...) w S. wraz z wyposażeniem. W pozostałym zakresie twierdzenia strony powodowej na okoliczność składników masy spadkowej po zmarłym B. J. Sąd uznał za niewykazane. W związku z ustaleniem przez biegłych wartości ruchomości oraz nieruchomości przyjął Sąd, iż łączna wartość masy spadkowej wynosi $412.700 \text{ zł} + 6.369 \text{ zł} = 419.069 \text{ zł}$. Ustalono w oparciu powyżej powołane przepisy i wyliczenia składniki: ułamkowa podstawa zachowku $\frac{1}{4}$ i substrat zachowku 419.069 zł stanowią podstawę do ustalenia wysokości zachowku należnego każdej z powódek, który należy wyliczyć mnożąc te składniki, co daje kwotę $104.767,25 \text{ zł}$.

Wobec powyższego Sąd uznał, iż obu powódkom przysługuje żądanie zapłaty z tytułu należnego mu zachowku po ojcu B. J. w kwocie $104.767,25 \text{ zł}$ na rzecz każdej z powódek i kwotę tę zasądził w pkt I i II sentencji wyroku. W tych samych punktach Sąd orzekł również o odsetkach od tego żądania, a podstawą prawną orzeczenia w przedmiocie odsetek był art. 481 §1 k.c.

Zdaniem Sądu brak było jednocześnie podstaw do uznania, iż żądanie zapłaty zachowku wniesione przez powódki w niniejszej sprawie narusza w myśl art. 5 k.c. zasady współżycia społecznego. Sąd uznał, iż pozwany w toku niniejszego procesu nie udowodnił naruszenia art. 5 k.c. Powódki są dziećmi spadkodawcy, lecz ojciec nigdy nie doprowadził do spotkania dzieci z rodziną zamieszkałą w S., rodziny te nie utrzymywały ze sobą kontaktów. Okoliczność ta pozwalała Sądowi na stwierdzenie, iż wprawdzie dla pozwanego z jego punktu widzenia roszczenie o zachowek osób, które z ojcem żadnych kontaktów nie utrzymywały może wydawać się niesłuszne, to korelatem tego wrażenia po stronie powódek jest to, że jej ojciec porzucił powódki, nie sprawował nad nimi opieki, nie dążył do nawiązania z nimi bezpośrednich kontaktów, ograniczając się do telefonów i listów, a w listach głównie czynił im wyrzuty. Jednocześnie wskazał Sąd, że pozwany ma inne mieszkanie, nie zamieszkuje przy ul. (...) i nigdy nie zamieszkiwał, więc ewentualna sprzedaż tej nieruchomości w celu zadośćuczynienia żądaniom powódek nie spowoduje zmiany w codziennym sposobie funkcjonowania pozwanego.

Sąd Okręgowy zważył, że nie było podstaw do zastosowania w sprawie art. 320 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach, jak w punktach IV i V sentencji wyroku, Sąd oparł o treść art. 100 k.p.c. i wydał je na zasadzie stosunkowego ich rozdzielenia i §1-6, §6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radcowskie oraz § 1-5, § 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dn. 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w zw. z art. 113 u.o.k.s.

Pozwany wywiódł apelację od tego wyroku, zaskarżając go w części, co do punktu I i II, jednocześnie mu zarzucając :

I. naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, a w

szczególności przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego, poprzez nieprawidłowe pod względem wartości, wyliczenie wartości spadku – nieruchomości przy ulicy (...) w S.

II. naruszenie art. 5 k.c. poprzez przyjęcie, że pozwany nie udowodnił

naruszenia zasad współżycia społecznego przez powódki

III. naruszenie art. 233 k.p.c. i 320 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie całej sytuacji

majątkowej i rodzinnej pozwanego i odmowę odroczenia i ewentualnie rozłożenia na raty zasądzonej kwoty zachowku

Wskazując na powyższe zarzuty wniosł o :

zmianę zaskarżonego wyroku we wskazanym punkcie I i II orzeczenia i zasądzenie na rzecz powódek po 60.000 złotych z dwuletnim terminem zapłaty i z odsetkami ustawowymi od dnia ustalonego terminu zapłaty oraz zasądzenie od powódek na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych

ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpatrzenia przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego

W odpowiedzi na apelację powódki wniosły o jej oddalenie oraz zasądzenie od

pozwanego na rzecz powódek kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Postanowieniem z dnia 6 marca 2013 roku Sąd Apelacyjny w Szczecinie

zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 177 par. 1 pkt 1 k.p.c., albowiem wszczęte zostało postępowanie o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku po B. J., a po prawomocnym zakończeniu tego postępowania postanowieniem z dnia 18 września 2014 roku Sąd Apelacyjny w Szczecinie postanowił podjąć postępowanie w sprawie.

Pismem z dnia 28 października 2014 roku powódka E. B. na podstawie art. 203 § 1 k.p.c. cofnęła pozew oraz zrzekła się roszczenia wobec pozwanego i jednocześnie wniosła o umorzenie postępowania. Nadto na podstawie art. 102 k.p.c. wniosła o nie obciążanie powódki kosztami procesu.

Pismem z dnia 3 listopada 2014 roku powódka A. N. na podstawie art. 203 § 1 k.p.c. cofnęła pozew oraz zrzekła się roszczenia wobec pozwanego, jednocześnie wnosząc o umorzenie postępowania. Nadto na podstawie art. 102 k.p.c. wniosła o nie obciążanie powódki kosztami procesu.

Pozwany nie sprzeciwił się cofnięciu pozwu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Stosownie do treści art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia, aż do wydania wyroku. Art. 355 § 1 k.p.c. stanowi natomiast, że Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. Powyższe przepisy mają zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym na mocy art. 391 § 1 k.p.c.

W świetle powyższych okoliczności Sąd Apelacyjny uwzględnił wniosek powódek co do cofnięcia powództwa wraz z zrzeczeniem się roszczenia, w związku z czym istniała podstawa do umorzenia postępowania. Zaakcentowania bowiem wymaga, że cofnięcie przez powódki pozwu było skutkiem zmiany okoliczności sprawy. Wskazać trzeba, że już po wydaniu zaskarżonego wyroku doszło do zmiany postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po B. J.. W konsekwencji czego to powódki stały się spadkobierczyniami ustawowymi B. J.. Z tych względów Sąd Apelacyjny mając na uwadze treść art. 203 § 4 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. uznał, że nie zachodzą jakiegokolwiek okoliczności wskazujące, aby przedmiotowe oświadczenie powódek było sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego albo zmierzało do obejścia prawa. Nadto na rozprawie apelacyjnej z dnia 6 listopada 2014 roku pełnomocnik pozwanego wyraził zgodę na cofnięcie pozwu.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny, uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie, o czym orzekł na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. Uchylenie zaskarżonego wyroku oznacza również uchylenie zawartych w nim postanowień dotyczących kosztów procesu i kosztów sądowych.

W punkcie II Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., odstępując od obciążania powódek kosztami postępowania. W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek uzasadniający zastosowanie tego przepisu, albowiem w chwili złożenia pozwu powódkom przysługiwała legitymacja czynna do dochodzenia roszczenia i ich żądanie było zasadne.

Wskazać również należy, że stan faktyczny uległ zmianie w wyniku wydania prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 11 września 2014 roku, sygn. akt II Ca 364/14, które zmieniło postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po B. J., a to skutkowało cofnięciem przez powódki pozwu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w chwili wytoczenia powództwa powódki nie posiadały wiedzy, że spadkodawca sporządził drugi, późniejszy testament, na mocy którego powódki dojdą do spadkobrania na podstawie ustawy.

SSA A. Sołtyka SSA W. Kaźmierska SSA E. Skotarczak